

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה לתקשורת

תקשורת, שפה ושיח

אבי מרציאנו גילבורד
marcianoavi@gmail.com

פרטי הקורס:

סוג הקורס : חובה

מועד הקורס : סמסטר ב', יום ג', 12:00-14:00

מס' חדר : ****

שעת קבלה : יום ג', 12:00-13:00, חדר 584

תיאור הקורס:

קורס זה מתמקד בדרכים שבהן אנשים משתמשים בשפה, ובקשרים המורכבים שבין תקשורת, שפה וחברה. ההנחה הבסיסית בקורס היא שהשיח מתפקד במישורים שונים – כאמירה (יידוע אנשים), כעשייה (ביצוע פעולות) וכהוויה (הבניית זהות), ומטרתו היא להציג לסטודנטים את מגוון נקודות המבט והכלים התיאורטיים והמתודולוגיים לבחינת המישורים הללו. במהלך הקורס נתייחס לחקר שיח כשיטת מחקר המערבת שאלות פוליטיות הקשורות ביחסי כוח חברתיים.

מטרות הקורס:

- היכרות עם מושגי יסוד העוסקים בקשרים שבין תקשורת, שפה וחברה.
- הקניית היכולת לנתח טקסטים מסוגים שונים באמצעות שיטות מחקר מגוונות.

חובות הקורס:

- נוכחות בשיעורים.
- קריאת פריטים רלוונטיים לקראת כל שיעור.
- בחינת מסכמת.

מרכיבי הציון הסופי:

בחינה מסכמת : 100%

מבנה הקורס:

שבוע	נושא המפגש	חומר קריאה
1	מבוא: שפה, תקשורת ומציאות	סילברסטון, 2006 קריאת רשות: דויטשר, 2011
2	שפה: מבנה, שימוש ופעולה	ניר, 1989 קריאת רשות: וורף, 2004
3	סמיוטיקה: חקר מערכות סימנים	בארת, 1998 קריאת רשות: בארת, 2013
4	סמנטיקה: חקר המשמעות	סוברן, 2006 קריאת רשות: ניר, 1990
5	פרגמטיקה: משמעות הקשרית, או: שפה כפעולה	סוברן, 2006 קריאת רשות: בלום-קולקה וחמו, 2012
6	שפה, מיניות ומגדר	צאלח, 2006 קריאת רשות: נגבי, 2009; להב, 2009
7	ניתוח טקסטים עיתונאיים: רטוריקה ומסגור	בל, 2012 קריאת רשות: רועה, 1998
8	מטאפורות כאמצעי שיחני	סוברן, 2006; גביראלי נורי, 2012
9	ניתוח שיח ביקורתי	Fairclough, 2012
10	מבט על הדוברים: זהות וביצועיות	Marciano, 2014 קריאת רשות: גונסטון, 2012; ויסמן וגונן, 2010
11	ניתוח שיחה	מאיירס, 2011
12	אתנוגרפיה של התקשורת	כתריאל, 1999 קריאת רשות: Hymes, 1964
13	סיכום הקורס	

חומר קריאה:

1. מבוא: שפה, תקשורת ומציאות

סילברסטון, ר' (2006). *מדוע ללמוד מדיה?*. תל אביב: רסלינג. [יש לקרוא את הפרק הרביעי: "רטוריקה", עמ' 61-71].

קריאת רשות:

דויטשר, ג' (2011). *בראי השפה: כיצד המילים צובעות את עולמנו*. תל אביב: חרגול ועם עובד. [יש לקרוא את ההקדמה: "מן השפה לפנים – לשון, תרבות ומחשבה", עמ' 9-32].

2. שפה: מבנה, שימוש ופעולה

ניר, ר' (1989). *מבוא לבלשנות*. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה [יש לקרוא עמ' 20-41, 57-66].

קריאת רשות

וורף, ב"ל (2004). *שפה, מחשבה, מציאות*. אוב – ז.ע.פ.: תל אביב. [יש לקרוא את הפרק "מדע ובלשנות", עמ' 81-95].

3. סמיוטיקה: חקר מערכות סימנים

בארת, ר' (1998). *מיתולוגיות*. בבל: תל אביב. [יש לקרוא חלק מהפרק השני: "המיתוס היוס", עמ' 235-266].

קריאת רשות

בארת, ר' (2013). הרטוריקה של הדימוי. בתוך ת' ליבס וד' לוי (עורכים), *תקשורת כתרבות*. כרך ב: מבט מבפנים על עולם התקשורת: מקום, זמן, מפיקים ותכנים (עמ' 97-107). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

4. סמנטיקה: חקר המשמעות

סוברן, ת' (2006). *שפה ומשמעות: סיפור הולדתה ופריחתה של תורת המשמעים*. חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה. [יש לקרוא את הפרק הראשון, עמ' 19-33].

קריאת רשות:

ניר, ר' (1989). *מבוא לבלשנות*. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. [יש לקרוא עמ' 7-32].

5. פרגמטיקה: משמעות הקשרית, או: שפה כפעולה

סוברן, ת' (2006). *שפה ומשמעות: סיפור הולדתה ופריחתה של תורת המשמעים*. חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה. [יש לקרוא את הפרק התשיעי: "סמנטיקה ופרגמטיקה", עמ' 149-137].

קריאת רשות

בלום-קולקה, ש' וחמו, מ' (2012). פרגמטיקת שיח. בתוך ש' בלום-קולקה, א' ליביו וא' סופר (עורכים), *שיח תקשורת: מקראה* (עמ' 273-304). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

6. שפה, מיניות ומגדר

צאלח, כ' (2006). "רוב הסיכויים שזיכרון העבר יישכח כלא היה": הבניה של הומוסקסואליות במדורי ייעוץ בעיתוני נוער. *סוציולוגיה ישראלית*, ז(2), 317-350.

קריאת רשות:

נגבי, ע' (2009). סיפורי אונס בבית המשפט: ניתוח נרטיבי של פסקי דין. תל אביב: רסלינג.
להב, ה' (2009). "הנאשמת", "הסיוט" ו"התות המכני": מקרה מבחן של סיקור אונס בעיתונות הישראלית. *מגמות*, מו(2-1), 86-108.

7. ניתוח טקסטים עיתונאיים: רטוריקה ומסגור

בל, א' (2012). מספרים סיפוריים. בתוך ש' בלום-קולקה, א' ליביו וא' סופר (עורכים), *שיח תקשורת: מקראה* (עמ' 123-146). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

קריאת רשות:

רועה, י' (1998). העיתונות כמספרת סיפורים בישראל, הסיקור כסיפור. בתוך ד' כספי וי' לימור (עורכים), *אמצעי תקשורת המונים בישראל: מקראה* (עמ' 455-462). תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

8. מטאפורות כאמצעי שיחני

סוברן, ת' (2006). *שפה ומשמעות: סיפור הולדתה ופריחתה של תורת המשמעוים*. חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה. [יש לקרוא את פרק 11 – "פענוח מטאפורות" – עמ' 160-179].

גבריאלי נורי, ד' (2012). *ה"שלוש" בשיח הפוליטי בישראל*. תל אביב: מרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום, אוניברסיטת תל אביב. [יש לקרוא את הפרק השני: "המטפורה המיתית: 'אנו מושיטים יד לשלוש'", עמ', 29-37].

9. ניתוח שיח ביקורתי

Fairclough, N. (2012). Critical discourse analysis. In J. P. Gee & M. Handford (Eds.), *The Routledge handbook of discourse analysis* (pp. 9-20). New York: Routledge.

10. מבט על הדוברים: זהות, ביצועיות וניהול רושם

Marciano, A. (2014). Living the VirtuReal: Negotiating transgender identity in cyberspace. *Journal of Computer Mediated Communication*, 19(4), 824-838.

קריאת רשות:

גיונסטון, ב' (2012). *ניתוח שיח*. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. [יש לקרוא את הפרק הרביעי: "משתתפים בשיח: יחסים, תפקידים, זהויות", עמ' 161-206].

ויסמן, כ' וגונן, א' (2011). *עברית אינטרנט*. ירושלים: כתר. [יש לקרוא את הפרק הרביעי: "גם אני אחד שיודע: שפה וזהות ברשת", עמ' 69-80].

11. ניתוח שיחה

מאיירס, ג' (2011). ניתוח שיחה ודיבור. בתוך מ"ו באואר וג' גאסקל (עורכים), *מחקר איכותני: שיטות לניתוח טקסט, תמונה וצליל* (עמ' 219-236). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

12. אתנוגרפיה של התקשורת

כתריאל, ת' (1999). *מילות מפתח: דפוסי תרבות ותקשורת בישראל*. חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה וזמורה-ביתן. [יש לקרוא את הפרק הרביעי: "סגנון דיבור כסגנון תרבות: לדבר 'דוגרי', לעשות 'מוסרייה'", עמ' 206-225].

קריאת רשות:

Hymes, D. (1964). Introduction: Toward ethnographies of communication. *American Anthropologist*, 66(6), 1-34.

13. סיכום הקורס